

MIOARA TURCU, *Arheologie. Noțiuni generale*, Editura Fundației România de Măine, București, 2004, 114 p., 13 fig. în text și 21 pl.

Apărut sub egida Facultății de Istorie a Universității „Spiru Haret”, volumul – în esență un curs – își propune să prezinte definiția, obiectul și istoricul arheologiei, fiind conceput „conform cerințelor unui manual universitar” pentru îndrumarea studenților în domeniul arheologiei

(p. 5). Acesta nu a neglijat aspectele ce privesc metodele de cercetare pe teren, materialele arheologice rezultate în urma investigațiilor de specialitate precum și elementele de suprastructură (arta, religia, riturile și practicile funerare).

Partea introductivă, intitulată „Ce este arheologia?”, realizează o trecere în revistă a preocupărilor arheologice din antichitate până în prima parte a secolului al XIX-lea, când, în 1830, Ottfried Müller sesizează „diferența între arheologie și istoria artei” (p. 7), fiind subliniat apoi rolul arheologiei, modul cum trebuie privită cercetarea de teren (al cadrului temporar, al celui geografic sau al complementarității obiectivelor – mediul natural, datele de ordin antropologic, cunoașterea vieții spirituale) și limitele cercetării de specialitate (p. 8). Cele douăsprezece capitole care urmează au o conexiune logică și o structură bine articulată, care ajută la parcurgerea rapidă a textului, deși din loc în loc apar prea mulți termeni tehnici care necesită o consultare a dicționarelor de specialitate.

Primul dintre capitole se referă la „Științele auxiliare ale arheologiei”, grupate în științe sociale (mare parte din cele enumerate puteau fi considerate mai degrabă științe auxiliare ale istoriei), științe naturale, tehnice sau artistice.

Capitolul „Scurt istoric al arheologiei” înfățișează lectorilor metodele științifice folosite în săpăturile arheologice, astfel cercetarea stratigrafică, tipologică, cronologică și cea comparativă ne sunt expuse, fiecare cu reprezentanții care le-au ilustrat. O parte însemnată a capitolului menționat mai sus se referă la arheologia românească, cu constituirea arheologiei ca știință în prima jumătate a secolului al XIX-lea (deși mulți cercetători consideră că de-abia în a doua parte a secolului al XIX-lea acest deziderat se realizează); sunt evidențiate începuturile învățământului arheologic (primul curs de *Istoria Arheologiei* din 1877 aparținând lui Alexandru Odobescu) și meritele lui Gr. G. Tocilescu, cel care pune „bazele științei arheologice românești pe teren, orientată spre arheologia greco-romană” (p. 15). Nu sunt uitate cercetările arheologice preistorice din Moldova – în special cele de la Cucuteni, rolul școlii de arheologie create de Vasile Pârvan și „cercetarea arheologică organizată de după cel de-al doilea război mondial” (p. 17).

În „Metode și tehnici de cercetare”, autoarea se oprește asupra etapelor în cercetarea arheologică, anume: reperarea și identificarea siturilor arheologice (cercetările preliminare), efectuarea săpăturilor, analiza, prelucrarea și publicarea materialului arheologic. „Metodele și tehnicile de datare” sunt împărțite în metode pentru determinarea cronologiei relative, cum ar fi metodele stratigrafică, tipologică, comparativă și cronologică/cartografică, și metode pentru determinarea cronologiei absolute – dendrologia, carpologia, palinologia, arheozoologia, metodele carbonului radioactiv, magnetică și a termoluminescenței, radiografia și spectrometria fluorescență cu raze X, analizele spectrometrice sau cele geochimice.

Cel mai consistent capitol al cursului este acela care privește „Tehnicile de lucru”, împărțit în două subcapitole: „Folosirea forței – viatehnologia”, cu prezentarea proceselor urmate în scopul prelucrării materialelor, și „Folosirea focului – pirotehnologia”, aici fiindu-ne descrise producerea și utilizarea focului, originile, temperatura de ardere, analiza morfologică și decorul ceramicii. Urmează detalierea caracteristicilor metalurgiei și

a prelucrării aramei, bronzului, fierului și a metalelor prețioase, precum și modul de obținere a sării, a faianței, smaltului, emailului și sticlei.

Cele două capitole care urmează, „Schimbul. Căi de comunicație și mijloace de transport” și „Așezări. Locuințe. Casa grecească și casa romană”, ar putea fi încadrate în bună măsură și într-un curs de istorie a civilizațiilor. Nu lipsite de substanță sunt și referirile la sistemele de fortificații și la monumente de arhitectură comemorativă, capitol care ridică problemele legate de sistemele de fortificație naturale sau cele artificiale, dar și despre trofee, arcuiri de triumf și coloanele comemorative.

Considerăm că în următoarele două capitole se realizează o anumită îndepărtare de la scopul lucrării, căci „Orașul” vizează apariția, categoriile și normele ce au fost utilizate în întemeierea acestora după un plan sistematic – capitol ce putea foarte bine să facă parte din aceeași lucrare de istorie a civilizațiilor, iar „Decorăția monumentală” – care reliefează complexitatea frescelor, a mozaicurilor sau a sculpturilor și reliefurilor – ar putea fi parte componentă a unui curs de istorie a artei. Dimpotrivă, după părerea noastră, capitolul „Arta” este integrat adecvat în curs, mai ales că referirile sale sunt cu predilecție îndreptate spre arta din paleolitic și neolitic, deși perspectiva putea fi extinsă și asupra perioadelor ulterioare.

Ultimele două capitole, „Religia” și „Ritul de înmormântare”, reflectă, pe de o parte, posibilitățile de cunoaștere a organizării ceremonialului religios, iar, pe de altă parte, modul cum a fost posibilă apariția alături de comunitățile umane a cimitirelor.

Dacă ar fi să ne referim la aparatul tehnic al cursului, trebuie să semnalăm faptul că autoarea utilizează în text câteva citate fără a preciza pagina din lucrarea de unde provin acestea. La p. 15, semnificativ în acest sens este citatul în care Alexandru Odobescu caracterizează arheologia drept știință, în lucrarea sa *Istoria Arheologiei*; același fapt îl putem constata și în cazul citatului despre artele din Egipt (p. 94), preluat din lucrarea *Civilizația Egiptului antic* a cercetătoarei Claire Lalouette. Un alt citat care privește „aurignacianul caracterizat printr-un cult al oaselor” (p. 103), aparținând lui André Leroi Gourhan, ne determină să ne întrebăm căreia din cele șase lucrări enumerate la bibliografie îi aparține respectivul paragraf. Mai mult, în curs se apelează la autori care nu apar menționați în aparatul critic.

Bibliografia este prezentată în ordinea alfabetică a autorilor, dar nu se face o distincție clară între lucrările generale și cele speciale, dicționare și manuale de arheologie romană sau medievală. Alte inconveniențe ale cursului pot fi sesizate atât în lista figurilor din text, cât și în lista planșelor, ambele având drept caracteristici lipsa unor precizări privind lucrarea/ opera, pagina sau locul de unde acestea au fost preluate.

Cu toate aceste deficiențe de natură tehnică, nu putem să nu apreciem capacitatea de sinteză reliefat de autoare, problemele supuse atenției celor care vor lectura acest curs de arheologie fiind de reală complexitate.

VIDIU D. BOLDUR